

Opiniërende nota

Onderwerp	:	Gedachtenwisseling toekomst tuinbouw in de gemeente Zaltbommel
Datum collegebesluit	:	6 april 2021
Datum raadsvergadering	:	
Portefeuillehouder(s)	:	Wethouder Van Leeuwen
Zaaknummer	:	155856
Opsteller	:	Auke AD Sybesma

U uit te spreken over:

De toekomst van de tuinbouw in de gemeente Zaltbommel.

Samenvatting

Het college van Burgemeester en Wethouders gaat met de gemeenteraad in gesprek over de toekomst van de tuinbouw in de gemeente Zaltbommel. De aanleiding daarvan is een evaluatieonderzoek van Berenschot over de tuinbouwherstructurering en het voornemen van het dagelijks bestuur van het Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard (PHTB) om de Gemeenschappelijke Regeling PHTB op te heffen. Daarnaast levert het gesprek met de raad over de tuinbouw mogelijk informatie op voor de omgevingsvisie. De centrale thema's zijn hoe de gemeenteraad aankijkt tegen de herstructurering van de tuinbouw en de samenwerking met de andere overheden (de gemeente Maasdriel, het waterschap Rivierenland en de provincie Gelderland).

Inleiding:

In 2011 richtten de provincie Gelderland, het waterschap Rivierenland en de gemeenten Maasdriel en Zaltbommel de Gemeenschappelijke Regeling Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard (GR PHTB) op. De GR PHTB had als belangrijkste taak de drie centrale doelstellingen uit te voeren die de vier overheden in een samenwerkingsovereenkomst (2009) overeenkwamen:

- Het bieden van een toekomstperspectief aan de tuinbouwsector;
- De verbetering van de leefbaarheid in en rondom de tuinbouwgebieden;
- Het verbeteren van de ruimtelijke en landschappelijke kwaliteit.

Op initiatief van de provincie Gelderland lieten de vier overheden in 2019 door het adviesbureau Berenschot een evaluatieonderzoek uitvoeren. De kernvraag was om te bepalen of de huidige samenwerkingsvorm nog doelmatig en doeltreffend is vergeleken met andere samenwerkingsvormen. De begeleiding van het onderzoek lag bij het DB (dagelijks bestuur) van het PHTB. Berenschot rondde het onderzoek aan het eind van 2019 af. U ontving op 17 december 2019 een informatienota over het resultaat van het onderzoek. Hierbij kreeg u zowel het onderzoeksrapport als een samenvatting ervan.

Op 21 juli 2020 lieten wij u weten dat het DB PHTB nog aanvullende onderzoeksvragen had. Die richtten zich vooral op de resterende opgaven van de herstructurering van de tuinbouw. Deze vragen zijn inmiddels beantwoord. In deze informatienota lieten wij u

ook weten dat wij, op uw verzoek, met u een gesprek over toekomst van de tuinbouw zouden voeren.

Het DB PHTB koos op 19 november 2020 voor de richting tot opheffing van de GR. De redenen waren de resultaten van het onderzoeksrapport en aanvullende vragen. Maar ook de hoge instandhoudingskosten en de bestuurlijke complexiteit van de GR PHTB. U ontving op 10 december 2020 de brief van het DB PHTB en daarna op 19 januari 2021 een informatienota met een nadere toelichting op de brief.

Inmiddels besloot het DB PHTB op 8 februari 2021 het voornemen te hebben om tot opheffing van de GR over te gaan. Hiervoor heeft het DB een procesvoorstel gedaan en een procesmanager aangesteld. Het procesvoorstel (25 februari 2021) ontvangt u als bijlage bij deze nota.

In de themacarrousel van 15 april 2021 gaan wij met u in gesprek over de toekomst van de tuinbouw in de gemeente Zaltbommel. Bij het volgende kopje benoemen wij een aantal thema's. Die baseerden wij op het onderzoeksrapport en het besluit van het DB PHTB over het voornemen om over te gaan tot opheffing van de GR. In de gemeente Maasdriel vindt een dergelijk gesprek al plaats.

Gespreksthema's (overeenkomsten en verschillen):

Wat is het doel van het gesprek met u?

- Reflectie en evalueren van de resultaten van 10 jaar tuinbouwherstructurering;
- Vernemen hoe u aankijkt tegen de samenwerking binnen de herstructurering met andere partijen;
- U te informeren over het voornemen tot opheffing van de GR PHTB ter voorbereiding op uw consultatie over concept-liquidatieplan;
- Uw standpunt te horen over de ruimtelijke aspecten rondom de tuinbouw (als een aanvulling op uw reactie op de kernopgaven omgevingsvisie).

Uitkomsten evaluatieonderzoek

Resterende opgaven

De conclusie van Berenschot in zijn evaluatieonderzoek ('nota van bevindingen') is dat vijf opgaven voor de tuinbouw resteren:

1. Toezicht en handhaving van planologische eisen PIP, afspraken uit anterieure overeenkomsten en regels waterkwaliteit;
2. Realisatie van de resterende verkavelingsopgave, waarbij de vraag is of partijen binnen het PHTB nog bereid zijn om de ambities waar te maken (al of niet via een actiever grondbeleid of samenwerking met derden);
3. Realisatie van de resterende opgaven uit het uitvoeringsconvenant uit 2015 (infra, groen en water);
4. Faciliteren van de energietransitie in de tuinbouw;
5. Het zorgen van een goede balans tussen de leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en ruimte voor de sector.

Aanvullende onderzoeksvragen

Op basis van de vijf resterende opgaven heeft het DB PHTB een aantal aanvullende onderzoeksvragen gesteld. Dat zijn de volgende:

- De ruimtevraag die vanuit de tuinbouwsector aanwezig is en het in beeld brengen van kansrijke herstructureringslocaties;
Het PHTB heeft deze locaties inzichtelijk gemaakt en concludeert dat er circa 245 ha (ook via herstructurering) beschikbaar is in de Bommelerwaard. De ruimtevraag ligt rond de 100-110 ha (tot 2030).
- Het in beeld brengen welke publieke werken nog uitgevoerd moeten worden en wanneer die zijn afgerond;
Het PHTB verwacht de resterende opgaven in 2022 afgerond of in uitvoering te kunnen hebben.

- Het opzetten van een handhavingstraject voor de tuinbouwgebieden.
Een inventarisatietraject is doorlopen. Vervolgacties om een handhavingstraject op te zetten worden nog ondernomen. Hierbij wordt ook de prioriteit ten opzichte van andere handhavingsactiviteiten betrokken.

Standpunt B&W:

- *Kennisgenomen van het rapport en herkennen de analyse van Berenschot dat dit nog resterende opgaven zijn;*
- *De aanvullende onderzoeksvragen voor wat betreft de ruimtebehoefte en geschikte locaties zijn afdoende beantwoord;*

Vragen:

- *Herkennen de raadsleden de nog resterende opgaven voor de (herstructurering van de) tuinbouw in de Bommelerwaard?*

Samenwerking

Op basis van de vijf resterende (tuinbouw)opgaven beantwoordde Berenschot de vraag in welke vorm de vier overheden kunnen samenwerken. Daarbij bekeek het bureau per opgave welke samenwerkingsvorm daarbij het meest passend is. Vervolgens deed het bureau een uitspraak over de samenwerkingsvorm over het geheel het meest past. Op hoofdlijnen bekeek Berenschot daarbij drie vormen, te weten 'bestuurlijke afstemming', een 'centrumconstructie' en een 'zelfstandige organisatie' (zoals een GR).

De meest passende vorm is volgens Berenschot een centrumconstructie, waarbij één van de gemeenten (i.c. de gemeente Zaltbommel) de taken namens alle partijen als dienstverlening voor de andere partijen uitvoert. Berenschot adviseert om uiterlijk in 2024 binnen de gemeente Zaltbommel een goed functionerend team te organiseren dat de overheidsrol in relatie tot de tuinbouw in de gehele Bommelerwaard vervult. De gemeente Maasdiel en de provincie zijn medeopdrachtgever en medefinancier. Het waterschap neemt deel aan de bestuurlijke afstemming.

Voorkeursrichting B&W:

- *De GR PHTB wordt beëindigd gezien de relatief hoge kosten, de bestuurlijke complexiteit en omdat een aanzienlijk deel van de openbare werken is uitgevoerd;*
- *De overheden blijven in het vervolg samenwerken op het vlak van herstructurering van de tuinbouw;*
- *De wijze waarop de overheden de samenwerking eventueel in de toekomst gaan voortzetten is een onderzoekopgave dat het DB PHTB parallel oppakt aan het opheffingsproces van de GR PHTB;*
- *B&W doen nog geen uitspraak over de exacte vorm van de samenwerking. In elk geval is het van belang dat de provincie betrokken blijft gezien het belang van de provincie bij de resterende opgaven. De provincie draagt nu financieel voor een groot deel bij en is een belangrijke partij bij de uitvoering van openbare werken. Ook is de provincie een belangrijke, sturende partij voor wat betreft het beleid voor de tuinbouw.*

Alternatieven:

- *Het voortzetten van een samenwerkingsvorm op afstand (zelfstandige organisatie), zoals de GR PHTB;*
- *Het niet alleen beëindigen van de GR PHTB, maar het volledig beëindigen van een samenwerkingsverband tussen de vier overheden.*

Herstructureringsresultaten

Het PHTB heeft in beeld gebracht welke resultaten tot en met 2020 zijn bereikt in de gemeente Zaltbommel. Het memo is bijgevoegd. In onze gemeente:

- Is circa 85 ha aan nieuwe glastuinbouw gerealiseerd (zowel via herstructurering als nieuwbouw op onbebouwde grond);
- Is bijna 44 ha aan kassen (64 stuks) gesloopt;

- Zijn circa 3 km aan landschappelijke inpassing aangeplant;
- Zijn 8 natuurvriendelijke oevers (5,6 km) en 1 watergang aangelegd;
- Is 2,7 ha aan waterberging gerealiseerd;
- Is een collectieve afvalwaterzuivering in de Bommelerwaard gerealiseerd;
- Is ruim 12,5 km aan infra verbeterd (opwaarderen van 10 bestaande wegen);
- Is 2,1 km nieuw fietspad en 1,1 km nieuwe weg (rondweg Nieuwaal) aangelegd;
- Is 1 'vrachtwagenluwe' maatregel genomen.

De nieuwe aansluitingen op de N322 bij Brakel (inclusief doortrekken Kooiweg) en bij Gameren zijn nog niet aangelegd.

Voorkeursrichting B&W:

- *Kennisgenomen van de herstructureringsresultaten van het PHTB;*
- *Aankoersen op uitvoering van de alle nog resterende infrastructurele maatregelen, waaronder de aansluitingen op de N322.*

Vragen:

- *Wat vinden de raadsleden van de bovengenoemde resultaten in relatie tot de drie herstructureringsdoelen:*
 - *het bieden van een toekomstperspectief aan de tuinbouwsector*
 - *de verbetering van de leefbaarheid in en rondom de tuinbouwgebieden*
 - *het verbeteren van de ruimtelijke en landschappelijke kwaliteiten*
- In welke mate hebben de herstructureringsresultaten een bijdrage geleverd aan de drie doelstellingen?*

Ruimtebehoefte

De ontwikkelbehoefte van de tuinbouwsector in de Bommelerwaard ligt de komende 10 jaar (tot 2030) op ca. 100-110 ha. Dat blijkt uit onderzoek van CLM (2020) in opdracht van het PHTB. Het onderzoek van CLM hebben wij bijgevoegd. Het PHTB concludeert (2020) dat binnen de intensiveringsgebieden in de Bommelerwaard circa 245 ha aan ruimte voor geschikte tuinbouwlocaties is te vinden (ca. 160 ha uitbreiding en ca. 85 ha via herstructurering). Dat is inclusief IG Grote Ingh en RCG Velddriel. In de gemeente Maasdriel vindt de overigens discussie plaats of de Grote Ingh en Velddriel de status als 'intensiveringsgebied' en 'reserveconcentratiegebied' moeten behouden. Het PHTB heeft de uitkomst van het CLM-onderzoek met de tuinbouwsector besproken. De sector ziet ruimte voor een grotere rol voor de markt binnen de herstructurering.

Voorkeursrichting B&W:

- *De ontwikkelbehoefte voor de komende 10 jaar moet de sector hoe dan ook vinden in de bestaande intensiveringsgebieden.*
- *Als de gemeente Maasdriel tuinbouwgebieden schrappt, betekent dat niet dat compensatie in de gemeente Zaltbommel plaatsvindt;*
- *De intensiveringsgebieden in de gemeente Zaltbommel worden niet vergroot. Deze ambitie spreken wij uit in de omgevingsvisie;*
- *De gemeente Maasdriel blijft een bijdrage leveren aan het accommoderen van de ruimtebehoefte van de tuinbouwsector.*

Alternatieven:

- *Als de ontwikkelbehoefte in de intensiveringsgebieden aantoonbaar niet haalbaar is, is ontwikkelruimte buiten de bestaande intensiveringsgebieden bespreekbaar.*
- *Als in de gemeente Maasdriel ruimte wordt geschrapt, kan die ruimte in de gemeente Zaltbommel worden gecompenseerd.*

Planologische regeling

Het inpassingsplan 'Tuinbouw Bommelerwaard' (verder: PIP) werd vastgesteld op 25 februari 2015 (en een reparatieplan werd vastgesteld op 27 september 2017). Het PIP kent voor tuinbouwinitiatieven geen rechtstreekse bouwmogelijkheden. De realisatie van kassen kan via een wijzigingsbevoegdheid. Zo behouden de overheidspartijen (via

het PHTB) sturingsmogelijkheden om herstructureringsdoelstellingen te bereiken. De bevoegdheid voor het vaststellen van een wijzigingsplan ligt bij GS. De provincie bereidt nu een herziening voor waarin zij de bevoegdheid voor het vaststellen van een wijzigingsplan en een eventuele herziening van het PIP bij de gemeenten komt te liggen. Wij verwachten dat de provincie als voorwaarde stelt dat de gemeenten hierbij zich houden aan de doelstellingen voor de herstructurering.

Huidige koers:

- *De overdracht van de bevoegdheden van GS aan B&W (wijzigingsbevoegdheid) en van PS aan de raad (vaststellen bestemmingsplan) is een logische ontwikkeling gezien de fase waarin de herstructurering zich bevindt.*
- *De bestaande planologische regeling (wijzigingsbevoegdheid met de bijbehorende voorwaarden) uit het inpassingsplan ongewijzigd voortzetten;*
- *De wijzigingsbevoegdheid geeft de overheid de mogelijkheid om noodzakelijke voorwaarden te stellen aan een tuinbouwontwikkeling, waaronder een efficiënte en logische verkaveling, de bedrijfslogistiek en de landschappelijke inpassing en/of situering van bedrijfsbebouwing;*

Alternatieven sturingsrol/planologie:

- *De overheid behoudt zijn sturingsrol bij de herstructureringsopgave in een nader te bepalen samenwerkingsverband, maar neemt zelf geen grondposities (meer) in. Daarbij kan de overheid samenwerken met een derde partij, die wel posities kan innemen;*
- *De overheid laat zijn sturingsrol grotendeels los en laat de herstructurering aan de marktpartijen over. De overheid stuurt alleen door middel van zijn bevoegdheid om wijzigingsplannen voor tuinbouwplannen vast te stellen en daarbij voorwaarden te stellen (dat vraagt om afstemming tussen de vier overheden);*
- *De overheid laat zijn sturingsrol volledig los en laat de herstructurering aan de marktpartijen over. De overheid past de planologische regeling zodanig aan dat bij recht bouwtitels ontstaan voor tuinbouwbedrijven (binnen intensiveringsgebieden) (mits de provincie de gemeente hierin kan volgen).*

Vervolg:

De procesbegeleider (Arena Consulting) heeft in opdracht van het DB PHTB het proces tot opheffing GR PHTB uiteengezet. Dit proces bestaat uit die stappen:

- Het aanbieden van een informatiebrief van het DB over het procesplan voor de raads- en statenleden en AB-leden van het waterschap. Deze brief is bijgevoegd;
- Het opstellen van een concept-liquidatieplan. Hierin worden de grondposities en de resterende projecten inzichtelijk gemaakt. De planning hiervoor is voor de zomer in 2021 (consultatie van de raden leidt ertoe dat dit na zomer 2021 kan zijn);
- Het definitief maken van het liquidatieplan met een stappenplan voor de activiteiten die verricht moeten worden om daadwerkelijk te liquideren. Het Algemeen Bestuur (AB) PHTB is hiertoe bevoegd. De planning hiervan is eind 2021.

Dit proces wordt begeleid door het DB PHTB en ondersteunt door afdelingshoofden en werkgroepen die zich richten op de grondposities, financiën, juridische afwikkeling en de vervolgsamenwerking. Hierbij zijn diverse afdelingen binnen de gemeente betrokken (Leefomgeving, R&B en de BVEB).

Vraag:

- *Willen raadsleden aan B&W aandachtspunten meegeven bij het opheffingstraject?*

Communicatie:

De communicatie over het proces tot opheffing van de GR PHTB verloopt via het DB PHTB, de procesbegeleider en zijn ondersteuning.

Bijlagen:

- Onderzoeksrapport Berenschot (inclusief 2 bijlagen en een samenvatting)

- Brief van DB PHTB over proces opheffing GR PHTB (inclusief bijlage met procesvoorstel)
- Memo PHTB resultaten herstructurering tot en met 2020
- Onderzoek CLM ruimtebehoefte tuinbouw

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN ZALTBOMMEL	
de secretaris,	de burgemeester,
B. (Bart) Verhagen a.i.	P.C. (Pieter) van Maaren